

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

Еколого-економічний менеджмент

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

підготовки _____ **магістр**
(рівень вищої освіти)

галузь знань _____ **07 Управління та адміністрування**
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності _____ **073 Менеджмент**

Навчальна програма з дисципліни «Еколого-економічний менеджмент» для студентів спеціальності 073 Менеджмент.

2 семестр (денна форма навчання), 2 семестр (заочна форма навчання)

Розробник: канд. екон. наук, доцент Гуль І.Г.

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри економіки та менеджменту

Протокол від «_____» _____ 202__ року № ____

Завідувач кафедри економіки та менеджменту

_____ (підпис) (Н.Ф. Павленчик) (прізвище та ініціали)

Навчальна програма затверджена на засіданні вченої ради факультету туризму

Протокол від «_____» _____ 202__ року № ____

Голова _____ (підпис) (В.З. Холявка) (прізвище та ініціали)

Навчальна програма затверджена на засіданні вченої ради факультету післядипломної та заочної освіти

Протокол від «_____» _____ 202__ року № ____

Голова _____ (підпис) (О.Ю. Сидорко) (прізвище та ініціали)

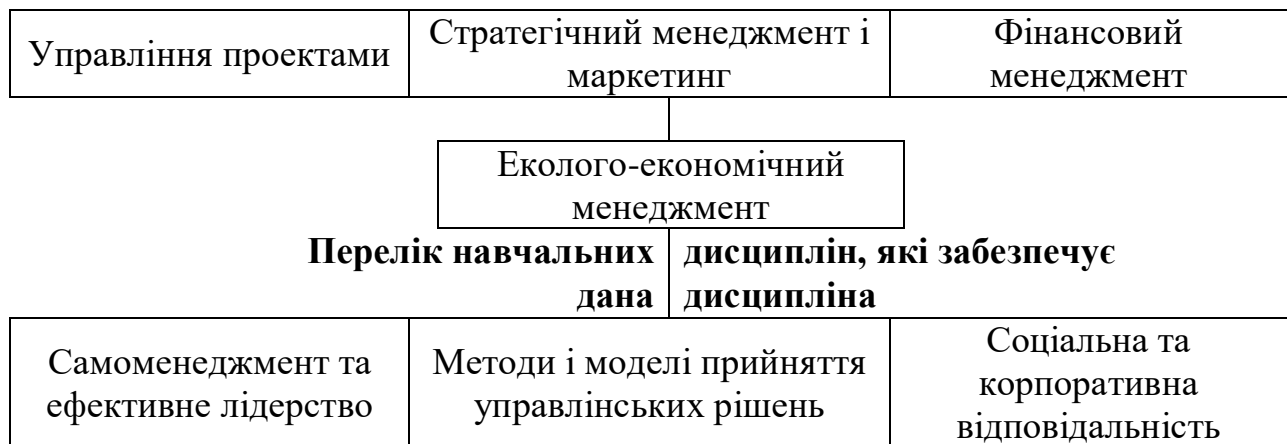
ВСТУП

Розвиток людського суспільства тісно пов'язаний з навколишнім природним середовищем, тому посилення антропогенного впливу на нього зумовлює необхідність окреслення перспективних цілей для збереження і відновлення територій, екологізації виробництва, раціонального природокористування, збереження довкілля. Забезпечення збалансованого соціально-економічного й екологічного розвитку як держави, так і її регіонів, а також функціонування їх господарського комплексу здійснюється на базі трьох складових: задоволення зростаючих матеріальних і духовних потреб, а також підвищення життєвого рівня населення; раціональне й екологічнобезпечне господарювання та високоефективне використання природних ресурсів; підтримання сприятливих, з точки зору інтересів здоров'я людини природно-екологічних умов життєдіяльності, збереження, відтворення та примноження якості довкілля і природно-ресурсного потенціалу в інтересах нинішнього та майбутніх поколінь.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є загальні закономірності, принципи формування, функціонування та реалізації системи екологічного менеджменту у різних сферах і видах економічної діяльності.

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Перелік навчальних дисциплін, на яких базується дана дисципліна

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретико-методологічні засади еколого-економічного менеджменту
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Прикладні засади еколого-економічного менеджменту

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні системи знань у сфері екологічного менеджменту, надання студентам теоретичних знань та практичних навичок з питань формування системи екологічного менеджменту, аудиту, екологічного ліцензування та оподаткування.

1.2. Основними завданнями дисципліни є дослідження системи екологічного менеджменту та узагальнення найбільш ефективних принципів і засобів екологічного менеджменту, знання сучасних методичних прийомів та специфіки з метою досягнення професійних знань та вмінь, розвитку інтелектуальних здібностей студентів для роботи в умовах ринкових відносин.

1.3. Згідно з вимог студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати:

- знати основні поняття, категорії та практичний інструментарій предмету, методологію та специфіку екологічного менеджменту;

- знати основні засади екологічно ефективного виробництва, екологічного ліцензування, аудиту, оподаткування тощо;

вміти:

- вміти системно та виважено приймати управлінські рішення, що стосуються сфери екологічного менеджменту;

- вміти здійснювати оцінку різних процесів екологічного менеджменту та аудиту;

- вміти формувати власне бачення до удосконалення процесів екологічного менеджменту на різних рівнях.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 год / 4 кредити ECTS.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1. Еколого-економічний менеджмент

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретико-методологічні засади еколого-економічного менеджменту

Тема 1. Теоретичні засади екологічного менеджменту

Екологічний менеджмент як міждисциплінарна наука. Сутність екологічного менеджменту, його функції та завдання. Концептуальні засади та структура системи екологічного управління.

Тема 2. Методологічні основи екологічного менеджменту

Системний підхід у дослідженні екологічного менеджменту. Екологічний менеджмент, як ключова домінанта сталого розвитку. Концепція запровадження

екологічного менеджменту в Україні. Законодавчо-регулююча база екологічного менеджменту.

Тема 3. Управління у сфері навколишнього середовища

Формування системи управління навколишнім середовищем. Вимоги до планування управління навколишнім середовищем. Впровадження та функціонування екологічного менеджменту

Тема 4. Формування системи екологічного менеджменту в Україні

Міжнародний підхід до екологічного менеджменту. Британський стандарт в галузі систем екологічного менеджменту BS 7750. Схема екологічного менеджменту й аудитування EMAS. Серія міжнародних стандартів систем екологічного менеджменту. Перспективи розвитку екологічного менеджменту в Україні.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Прикладні засади еколого-економічного менеджменту

Тема 5. Основи екологічного аудиту

Основні поняття та типи екологічного аудиту. Завдання, ролі та розподіл відповідальності під час здійснення аудиту систем управління навколишнім середовищем. Порядок здійснення аудиту систем управління навколишнім середовищем. Впровадження екологічного аудиту в Україні.

Тема 6. Ліцензування природоохоронної діяльності

Загальні положення про систему ліцензування. Законодавчі підоснови екологічного ліцензування. Регламент отримання екологічних ліцензій.

Тема 7. Екологічна оцінка господарських рішень

Загальні положення про екологічну оцінку певного виду діяльності. Принципи та порядок проведення екологічної оцінки. Врахування результатів екологічної оцінки при прийнятті рішень.

Тема 8. Екологічне страхування в системі екологічного менеджменту

Основні поняття екологічного страхування. Об'єкт, суб'єкт та завдання екологічного страхування. Умови укладання угоди про екологічне страхування. Світовий досвід запровадження екологічного страхування. Існуюча законодавчо-нормативна база екологічного страхування в Україні.

Тема 9. Державне управління у сфері природокористування

Принципи раціонального природокористування і управління природно-господарською збалансованістю. Форми і методи управління природокористуванням. Оцінка природних ресурсів та завдання управління природокористуванням.

Тема 10. Екологічне оподаткування

Сутність екологічного оподаткування. Удосконалення системи екологічного оподаткування в Україні. Фінансові важелі та стимули природоохоронної діяльності.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Мельник Л.М. Конспект лекцій з дисципліни «Екологічне управління інноваційним розвитком підприємства» для студентів спеціальності «Управління інноваційною діяльністю» усіх форм навчання / Л.М. Мельник. – Тернопіль : ПП Паляниця В.А., 2015. – 74 с.
2. Організація та управління в природоохоронній діяльності: навч. посіб. / Н.М. Самойленко, Д.В. Райко, В.І. Аверченко. – Харків: НТУ «ХПІ», Видавництво «Лідер», 2018. – 174 с.
3. Теоретико-методологічні аспекти формування екологічної політики в системі національної економіки України на інноваційних засадах розвитку. Монографія / за наук. редакцією д-ра екон. наук, проф. Д.Солохи. – Київ: КНУКіМ, 2018. – 136 с.
4. Шерстюк Р.П. Конспект лекцій з дисципліни «Екологічне управління та безпека бізнесу» / уклад. Шерстюк Р.П., Малюта Л.Я., Мельник Л.М. – Тернопіль, 2017. – 338 с.

Додаткова

1. Бобровський А.Л. Екологічний менеджмент: підручник / А.Л.Бобровський. Суми: Унів. кн., 2009. 586 с.
2. Галушкіна Т.П., Грановська Л. М. Екологічний менеджмент та аудит: Навчальний посібник. (в II частинах). Херсон, 2012. 421 с.
3. Мельник Л.Г. Економіка розвитку: ученик / Л.Г. Мельник. - Суми: Университетская книга, 2013. - 784 с.
4. ДСТУ ISO 14001-97. Системи управління навколишнім середовищем. Склад та опис елементів і настанови щодо їх застосування.
5. ДСТУ ISO 14004-97. Системи управління навколишнім середовищем. Загальні настанови щодо принципів управління, систем та засобів забезпечення.
6. ДСТУ ISO 9001-2001. Системи управління якістю. Вимоги. –Київ: Держстандарт України, 2001.
7. Екологічне управління : підручник / В.Я. Шевчук; Ю.М. Саталкін; Г. О.Білявський; В. М. Навроцький; В.В. Гетьман. – К.: Либідь, 2004. – 432 с.
8. Організація управління в екологічній діяльності: [підручник для студентів екологічних спеціальностей вищих навчальних закладів] / Н. В. Максименко, В. В. Задніпровський, Р. О. Квартенко; вид. 3-тє, перероб. і доп. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 282 с.

Інформаційні ресурси інтернет

1. Державний комітет статистики України. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

2. Європейський центральний банк. – Режим доступу: www.ecb.europa.eu.
3. Законодавство України. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
4. Міжнародний центр перспективних досліджень. – Режим доступу: www.icps.kiev.ua.
5. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу: www.me.gov.ua.
6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua.
7. Національний банк України. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.
8. Світовий банк. – Режим доступу: www.worldbank.org.
9. Центр соціально-економічних досліджень. – Режим доступу: www.case-ukraine.com.ua.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять в усній та письмовій формах.

1. Опитування.
2. Перевірка завдань для самостійної роботи.
3. Перевірка матеріалів самопідготовки.
4. Виконання завдань практичних занять.

Підсумковий контроль – залік (2 семестр – денна форма; 2 семестр – заочна форма навчання).

Залікові вимоги

1. Екологічний менеджмент як міждисциплінарна наука
2. Сутність екологічного менеджменту, його функції та завдання
3. Концептуальні засади та структура системи екологічного управління
4. Поняття екологічного менеджменту та його актуальність на даному етапі розвитку економіки
5. Функції та завдання екологічного менеджменту
6. Охарактеризуйте основні засади системи екологічного менеджменту
7. Системний підхід у дослідженні екологічного менеджменту
8. Екологічний менеджмент як ключова домінанта сталого розвитку
9. Концепція запровадження екологічного менеджменту в Україні
10. Законодавчо-регулююча база екологічного менеджменту
11. Підсистеми, що входять до складу структури екологічного менеджменту
12. Методологія дослідження проблеми становлення і розвитку екологічного менеджменту в Україні
13. Пріоритетні завдання у сфері екологічного законодавства в Україні
14. Формування системи управління навколишнім середовищем
15. Вимоги до планування управління навколишнім середовищем
16. Впровадження та функціонування екологічного менеджменту
17. Міжнародний підхід до екологічного менеджменту
18. Серія міжнародних стандартів систем екологічного менеджменту

19. Перспективи розвитку екологічного менеджменту в Україні
20. Перспективи впровадження екологічного менеджменту в Україні
21. Функцій екологічного менеджменту, що терміново необхідні до виконання в Україні
22. Основні поняття та типи екологічного аудиту
23. Завдання, ролі та розподіл відповідальності під час здійснення аудиту систем управління навколишнім середовищем
24. Порядок здійснення аудиту систем управління навколишнім середовищем
25. Впровадження екологічного аудиту в Україні
26. Екологічний аудит, як ринковий механізм природокористування
27. Сутність та необхідність екологічного аудиту
28. Нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері екологічного аудиту в Україні
29. Відмінності між екологічною інспекцією, експертизою та аудитом
30. Загальні положення про систему ліцензування
31. Законодавчі підоснови екологічного ліцензування
32. Регламент отримання екологічних ліцензій
33. Обґрунтуйте або спростуйте роль ліцензування, як ефективного засобу регулювання природокористування
34. Охарактеризуйте встановлення екологічних вимог та обмежень у екологічному ліцензуванні
35. Поясніть зміст отримання ліцензії на право користування природними ресурсами
36. Принципи та порядок проведення екологічної оцінки
37. Врахування результатів екологічної оцінки при прийнятті рішень
38. Система здійснення екологічної оцінки
39. Сутність та роль екологічної оцінки
40. Спеціалізовані органи екологічного оцінювання
41. Основні поняття екологічного страхування. Об'єкт, суб'єкт та завдання екологічного страхування
42. Умови укладання угоди про екологічне страхування
43. Світовий досвід запровадження екологічного страхування
44. Існуюча законодавчо-нормативна база екологічного страхування в Україні
45. Принципи раціонального природокористування і управління природно-господарською збалансованістю
46. Форми і методи управління природокористуванням
47. Оцінка природних ресурсів та завдання управління природокористуванням
48. Принципи раціонального природокористування
49. Природні ресурси, як об'єкт управління
50. Оцінка природних ресурсів для прийняття управлінських рішень
51. Сутність екологічного оподаткування
52. Удосконалення системи екологічного оподаткування в Україні

53. Фінансові важелі та стимули природоохоронної діяльності
54. Сутність екологічного оподаткування
55. Сутнісні особливості екологічного податку
56. Механізм плати за забруднення навколишнього природного середовища
57. Перспективи розвитку та удосконалення екологічного оподаткування
58. Формування системи управління навколишнім середовищем
59. Вимоги до планування управління навколишнім середовищем
60. Основні відмінності між поняттями екологічне управління і екологічний менеджмент
61. Впровадження та функціонування екологічного менеджменту
62. Сутність поняття «стійкий розвиток»
63. Мета екологічної політики підприємства
64. Заходи щодо удосконалення системи екологічного управління і планування